



Nr. 289 *** NIEUWS VAN HER EN DER *** mei 2020
Uitgave van het Afrika-Europa Netwerk E-mail: cubr@knr.nl
Web: www.afrikaeuropanetwerk.nl

Coronacrisis en machtsmisbruik

Op 7 mei telde heel Afrika iets meer dan 52.000 bewezen corona-besmettingen op een bevolking van ruim 1,3 miljard mensen. Dat is ongeveer evenveel als in België. Waarom worden in zoveel Afrikaanse landen dan draconische maatregelen genomen die de bevolking tot wanhoop drijven? Misschien is het vooral de drang naar absolute macht.

De lockdown heeft het openbare leven in een aantal landen grotendeels lamgelegd, precies zoals bij ons in Europa. Maar in Afrika betekent dat voor tachtig tot negentig procent van de families: geen inkomen meer en dus geen eten, nu al anderhalve maand lang. Voedselvoorraden aanleggen, als er al een koelkast en elektriciteit zou zijn, is iets voor 'de rijken'. De politieke en economische elite in de steden heeft voldoende reserves, de morrende maar straatarme bevolking in de volkswijken en in het binnenland heeft die niet.

Door het stilleggen van het openbaar vervoer zijn ziekenhuizen vaak niet meer bereikbaar. Daardoor kunnen veel voorkomende ziekten zoals malaria en diabetes niet meer behandeld worden. Artsen vrezen dat uiteindelijk meer doden zullen vallen onder de 'gewone' zieken en bij zwangere vrouwen en hun ongeboren kinderen dan door corona. Een sluipende tragedie voor waarschijnlijk vele miljoenen Afrikanen.

Waarom dan de bijzonder strenge maatregelen die nu in een aantal Afrikaanse landen worden genomen? Een voor de hand liggende verklaring is dat autoritaire leiders deze crisis misbruiken om hun machtspositie veilig te stellen. Een strenge lockdown schakelt in één beweging elke kritische stem uit: bijeenkomsten zijn verboden, er geldt een avondklok, journalisten worden aan banden gelegd, dat alles 'in het belang van de volksgezondheid'. In Rwanda zijn verschillende lokale journalisten de afgelopen weken opgepakt en in de gevangenis gezet, onder het mom dat ze de lockdown niet respecteerden. *Reporters Sans Frontières* meldt een soortgelijke repressie van de pers ook vanuit de buurlanden Tanzania en Oeganda. De laatste kritische stemmen in die landen vrezen dat zelfs een schuldkwijtschelding waar nu internationaal over gesproken wordt, uiteindelijk weer de leidende elite ten goede zal komen. Die heeft vooral geïnvesteerd in prestigeprojecten zoals het luxetoerisme en niet in de landbouwontwikkeling. Schulden kwijtschelden zou voor de arme boeren nauwelijks een verschil maken.

De komende weken en maanden zal pas duidelijk worden welke schade de coronacrisis in Afrika aanricht. Er bestaat nog altijd een kans dat de pandemie echt losbreekt en dan zouden de gevolgen niet meer te overzien zijn, vooral omdat de gezondheidsvoorzieningen in de meeste Afrikaanse landen een grote toestroom van patiënten met longproblemen niet aankunnen.

Vooralsnog wijst veel erop dat de gevolgen van de preventieve maatregelen misschien wel erger zijn dan de ziekte zelf. De Wereldbank voorspelt dat de armoede verder zal toenemen en dat de gezondheidszorg en het onderwijs zware klappen zullen krijgen. In het slechtste geval zullen autoritaire regimes hun repressie steviger verankeren, terwijl de murw geslagen bevolking verder honger lijdt. (Bron: MO* (Peter Verlinden), 11/5/2020)

Schuldenlast en coronacrisis: armste landen dubbel geraakt

De armste landen in de wereld lijden niet alleen onder de corona-pandemie, maar kampen ook met een dodelijke schuldenlast.

Abiy Ahmed, de premier van Ethiopië die in 2019 de Nobelprijs voor de Vrede kreeg, schreef begin mei in een opinieartikel in The New York Times dat 64 landen in 2019 meer uitgaven aan buitenlandse schulden dan aan gezondheidszorg. Bijna de helft van die landen ligt in Afrika ten zuiden van de Sahara. Ethiopië bijvoorbeeld geeft twee keer zoveel uit aan de afbetaling van schulden dan aan gezondheidszorg. ‘Van onze inkomsten uit de export van goederen ging 47 procent naar de aflossing van schulden’, schreef Ahmed.

Op 15 april boden de G20-landen, de negentien grootste economieën ter wereld plus de Europese Unie, vanwege de coronacrisis tijdelijk verlichting aan de lageinkomenslanden door de verschuldigde betalingen voorlopig op te schorten. De landen hebben hiervoor uitstel gekregen tot de periode 2022 – 2024.

Volgens sommigen is deze versoepeling te beperkt. Ontwikkelingslanden moeten hun schaarse middelen gebruiken om hun zorgsysteem te verbeteren in de strijd tegen het coronavirus en om hun economie en de armen te beschermen. Het aflossen van schulden draagt daar op geen enkele manier aan bij. Leningen zijn bovendien vaak aangegaan voor zogenoemde ‘ontwikkelingsprojecten’ die niet werkelijk ontwikkeling gebracht hebben. De Ethiopische premier zei dat de opschorting van de afbetaling op z’n minst niet tot het einde van het jaar moet duren, maar totdat de pandemie echt voorbij is. En hij pleit niet alleen voor uitstel, maar ook voor kwijtschelding. Ook VN-secretaris-generaal Antonio Guterres riep op tot een ‘schuldenstilstand’ voor alle ontwikkelingslanden die kampen met een hoge schuldenlast.

Ontwikkelingslanden zitten sowieso nu in de hoek waar de hardste klappen vallen. Olieproducerende landen als Nigeria en Angola zien hun inkomsten dit jaar met miljarden dalen, omdat de prijs van olie, deels vanwege de coronacrisis, historisch laag staat. Verder zal het totale bedrag dat migranten in het buitenland overmaken naar hun familie naar schatting dalen met 20 procent. Deze zogenaamde ‘remittances’ zullen volgens berekeningen van de Wereldbank in 2020 met een vijfde terugvallen. Migrantenzijn tijdens een economische crisis in een gastland extra kwetsbaar om baan en inkomsten te verliezen. In 2019 waren remittances goed voor een bedrag van 554 miljard dollar, ruim driemaal het bedrag dat jaarlijks wereldwijd uitgegeven wordt aan ontwikkelingshulp. Dat zou dit jaar dalen tot 445 miljard dollar, de sterkste terugval in de recente geschiedenis. Buitenlandse directe investeringen zullen dalen met naar schatting 35 procent. De VN-organisatie UNDP schat het inkomensverlies voor ontwikkelingslanden op minstens 220 miljard dollar. Oxfam waarschuwt dat corona wereldwijd een half miljard mensen in de armoede kan duwen. De wereldwijde strijd tegen armoede zou een decennium teruggedraaid worden. (Bron: IPS, 25/4 en 8/5/2020)